

145 GODINA ŠUMARSTVA PODRAVINE

145 YEAR OF FORESTRY IN PODRAVINA

Zvonimir IŠTVAN

SAŽETAK

Na području Podravine i Prigorja od 1874. godine, kada su osnovane Đurđevačka i Križevačka imovna općina, postoji organizirano šumarstvo i gospodarenje najvećim nacionalnim blagom. Dakle, šumama ovoga područja sustavno se brine punih 145 godina. U radu je predstavljen povijesni prikaz zakonskih propisa vezanih za šumarstvo promatranog područja te osnivanje i djelovanje Đurđevačke imovne općine, te šumskih uprava odnosno šumarija.

KLJUČNE RIJEČI: zakonski propisi, Đurđevačka imovna općina, šumske uprave, šumarstvo

UVOD

INTRODUCTION

Osnivanjem Đurđevačke i Križevačke imovne općine 1874. godine započinje organizirano šumarstvo na području Podravine i Prigorja. S obzirom da su te godine diobnim odlukama Đurđevačkoj i Križevačkoj imovnoj općini dodijeljene šume i šumsko zemljište, što je omogućilo i građanskom društvu intenzivnije iskorištavanje šuma, upravo se ta godina smatra početkom organiziranog šumarstva Podravine i Prigorja. Danom predaje šuma i šumskih zemljišta u vlasništvo imovnih općina započelo je i djelovanje gospodarstvenih odbora i gospodarskih ureda, odnosno kotarskih šumarija ili šumskih uprava.

Ove godine navršava se 145 godina od tog povijesnog, za ovaj kraj vrlo značajnog događaja, ne samo na području šumarstva, već i cjelokupnog gospodarstvenog života.

POVIJEST ŠUMARSTVA PODRAVINE HISTORIY OF FORESTRY IN PODRAVINA

Propisi vezani za šumarstvo – *Forestry Related Regulations*

Hrvatsko, pa tako i šumarstvo Podravine (i Prigorja) ima dugu, bogatu i uspješnu tradiciju, koja seže povijesno puno dalje od ovih 145 godina. U veljači 1765. godine vladarica i hrvatsko-ugarska kraljica Marija Terezija odobrila je osnivanje uprave šuma Karlovačkoga generalata s prve tri šu-

marije (Oštarije, Krasno i Petrova Gora), što se službeno smatra početkom organiziranoga gospodarenja šumama na hrvatskim prostorima.¹ No, vezano na već ustaljene tradicije, i u ovome radu će 1874. godina biti polazišna za šumarstvo ovoga kraja, kada su osnovane Đurđevačka i Križevačka imovna općina, koje su diobom dobile značajne površine šuma i šumskih zemljišta na upravljanje.

Prvi propisi koji se tiču šumarstva na području ovog dijela Hrvatske sežu u sredinu 18. stoljeća kada je 22. 12. 1769. godine Marija Terezija izdala prvi šumarski zakon na hrvatskom jeziku pod nazivom Šumski red. Patent „o trajnom čuvanju šuma u dobrom i naprednom stanju“ s 55 članaka, distribuiran je po cijeloj kraljevini. Zakon je izdan zbog sve većeg propadanja šuma te ga šumarska struka, kao prvi hrvatski zakon o šumama smatra i prvom stručnom hrvatskom literaturom o šumarstvu. Ovim zakonom uvedeno je i potrajno, odnosno održivo gospodarenje šumama u Hrvatskoj, koje se zadržalo do današnjih dana (Kesterčanek, 1882.).

Godine 1787. u Vojnoj krajini uvedena je *kantonska uprava* (zadržala se do 17. 9. 1800. godine) te novi Šumski red, po kojemu su „normalni šumski propisi sa najvišeg mjesta uzliedili po kom su sve graničarske šume aerarsko vlasništvo“.² Radi sve većeg iskorištavanja šuma u Vojnoj

¹ Šumarski list CXXXIX, 5-6/2015 (V.-VI. 2015.), 283.

² Šumarski list XIV, 7/1890 (1. 7. 1890.), 293.

krajini donijet je 24. 4. 1787. godine Šumski red, *Schumske Uredbe Za Cesarsku Kraljevsku kraicsnicisku Schumu, Slavnoske, Varsdinske i Banalske Kraine*³ (Golec, 2014.; Cik, 2016.) kojim su detaljnije uređeni šumski odnosi na području Vojne krajine, a po prvi puta i na području Banske krajine (Petrinja). Šumski red ima uvod i 49 odlomaka, izdan je na njemačkom jeziku, ali je preveden i na hrvatski, kako bi bio dostupan većem broju zainteresiranih strana. Njime se daju upute za plansko gospodarenje, zatim za iskorištavanje i uporabu najkvalitetnijeg drveta hrasta, odgovorno gospodarenje šumama, pošumljavanje te ostale bitne odrednice za šumarstvo poput doznake, vrijeme sječe i izvoza iz šume (Golec, 2014.). Na temelju ovoga šumskog reda, sve su šume nanovo omeđene i obilježene te podijeljene na lugarije. Nadzor nad svim šumama u Vojnoj krajini vodio je bečki *Hofkriegsrath*, a u Hrvatskoj se vrhovna uprava nad šumama sastojala od dva ravnateljstva šuma, i to jedno za Karlovačku krajinu i drugo za Križevačku krajinu. Kod svake pukovnije sistematizirano je mjesto *obilazitelja šuma (Waldbereiter)*, kojemu su dodijeljena po dva *jahača lugara*, a za svakih 1.000 do 3.000 jutara/rali šuma po jedan lugar ili čuvar šuma. Ova reorganizacija bila je temeljena isključivo na vojnom načelu, jer pravih izučenih šumara praktički tada nije niti bilo (Kesterčanek, 1882.).

Dana 15. 7. 1807. godine *vojno zapovjedništvo u Zagrebu* izdalo je *Odredbu glede gojenja i čuvanja šuma* u Krajini, odnosno županiji *Belovarskoj*. Tom odredbom je određeno da se obnavljanje i gradnja kuća izvodi od kamena, cigle ili pletera s nabijenom zemljom, kako bi se spriječilo krčenje šuma, s obzirom na to da je stanovništvo koristilo povlasticu dobivanja građevnog drva za kuće i gospodarske zgrade bez naknade. Upravo zbog toga je pukovnik Baron Hüller izdao naredbu prema kojoj se više niti u jednom kraju pukovnije ne dopušta obiteljima pograničnog područja oblagati zidove kuća ili gospodarskih zgrada drvetom. Šumar (lugar) ili upravitelj šumarije izdaje dozvolu za izvoz drveta iz šume pod vlastitom odgovornošću i to iznimno zbog materijala potrebnog za pokrov kuće (šindra).⁴

Reorganizacijama Vojne krajine donosile su se i svako malo nove naredbe i propisi vezani uz gospodarenje šumama. Tako je 29. 6. 1812. godine donijeta naredba o guljenju kore johe po kojoj „se guljenjem kore imade početkom svibnja početi, a na stojećih se stablih samo onda smjela gutiti ako li su i dotična stabla ovako i onako već sječi namijenjena bila.“⁵ Jednom drugom naredbom od 5. 12. 1815. godine bilo je regulirano izdavanje u zakup pepelarenja po kojemu

je zakupnina određena prema količini dobivene *pepeljike* (Kesterčanek, 1882.).

Šumama Vojne krajine dobro se gospodarilo, što je vidljivo iz prethodnih navoda, stoga je i njihova vrijednost bila izuzetno velika. Upravo je to bogatstvo privuklo brojne strane poduzetnike s obzirom na proces industrijalizacije koji je tada zahvatio Europu. Kako je Vojna krajina bila ustrojena na visokoj vojnoj razini, tako su šume i šumarstvo bile na zavidnoj razini te se početkom 19. stoljeća počinje sustavno organizirati šumarska služba osnivanjem šumskih direkcija (*Gränz-Wäld-Directionen*). Tako su 1822. godine osnovane: Karlovačka, Gospička, Varaždinska, Banska, Srijemska, Slavonska, Banatska i Sedmogradska direkcija šuma. Varaždinska direkcija je imala sjedište u Bjelovaru, a Banska u Petrinji s nadležnošću za obje banske pukovnije. Od 1826. godine u Vojnoj krajini djeluje pet direkcija (ravnateljstava), a Varaždinska i Banska su ujedinjene u jednu (*Warasdiner-Banal-Wald-Direction*) sa sjedištem u Bjelovaru. Sjedište ove direkcije seli se 1830. godine u Petrinju. Ravnatelj je bio Joseph Straube, a od 1842. Wenzel Tereba. Direkcija je podijeljena na četiri pukovnije-regimente, kojima je dodijeljen po jedan lugar na konju (*Waldbereiter*). Lugar dodijeljen Varaždinsko-križevačkoj pukovniji je lugar Fanz Frembt, a Varaždinsko-đurđevačkoj Stanislaus Draganicsich v. Drachenfeld. Objе pukovnije imaju sjedište u Bjelovaru. Od 1850. godine sjedište Varaždinske direkcije šuma je u Zagrebu, a Banske u Petrinji, dok od 1857. godine na području cijele Vojne krajine djeluju samo dvije direkcije šuma i to za Hrvatsko-slavonsku u Zagrebu i Banatsko-srpsku u Temišvaru (Golec, 2014.).

Nakon ukidanja kmetstva 25. 4. 1848. i ukidanja Vojne krajine 8. 6. 1871. godine, odvajaju se vlastelinske i državne šume te se stvaraju nove kategorije vlasnika šuma, a to su imovne općine i zemljišne zajednice. Krajišnici su *Oktobarskom diplomom* Franje Josipa iz 1850. godine postali vlasnici livada i oranica, ali ne i šuma. Razvojenjem Vojne krajine i segregacijom carskih šuma otkupljena su servitutna prava (pravo služnosti šumom za građu i ogrjev) krajišnika, što je bila posljedica osnivanja Imovnih općina, koje su imale zadatak upravljati šumama koje su dodijeljene krajišnicima. Imovnim općinama je dodijeljena polovica krajiških šuma, ali po financijskoj vrijednosti, ne po površini (Kolar Dimitrijević, 2008.).

Tako je na bivšem krajiškom području 1874. godine osnovana Đurđevačka imovna općina (ĐIO)⁶ sa sjedištem u Bjelovaru i šumska uprava Bjelovar te šumska uprava Virje (kasnije Novigrad) koja će gospodariti šumama Prekodravlja sve do 1893. godine kada je osnovana šumarija Gola u Goli.

³ Naziv originala: *Wald-Ordnung für die königl. Gräntz Wäldung der slawonischen, Waresdiner und banal Gräntze*, a autor šumskog reda je Wilhelm Ludwig grof Wartensleben.

⁴ Šumarski list V, 4/1881 (1. 7. 1881.), 202-203.

⁵ Isto, 66-68.

⁶ Ovo nije uobičajena skraćenica za Đurđevačku imovnu općinu, ali ću je kroz nastavak članka koristiti radi jednostavnosti i skraćenosti pisanja.

Već je 10. 7. 1848. godine ban Josip Jelačić izdao *Priopćenje* kojim se krajišnike između ostalog obavještava da će zemlja biti njihova i da s njom mogu raditi što god žele, ali mora biti najmanje tri rali potkućnice.⁷ Iz državnih šuma će moći svaki dan dobivati i voziti *leževinu*, a bukvu će moći sjeći i ljeti. Trgovanje šumama bit će moguće tek uz odobrenje općine, a građu i daske za izgradnju objekata dobivat će na što jednostavniji način. Branjevine u šumama će određivati općina, a svi stanovnici Vojne krajine imat će besplatno žirenje i pašu u šumama i livadama (proplancima). Sječu i izvoz drva za časnike, činovnike, svećenike, škole itd. treba dati u najam. Svatko će na svojoj zemlji moći saditi vinograde i šume, a „mjerjenje zemaljsko (Kataster) ima se što prije moguće bude učiniti.“⁸ Kako su iste godine Hrvatska i Slavonija postale pokrajinama carevine Austrije, bečka vlada je proširila zakone i njihovu primjenu i na taj dio zemlje. Tako je austrijski *Opći šumski zakon* iz 1852. godine postao važeći u Hrvatskoj i Slavoniji od 1. 1. 1858. godine, a od 27. 3. 1858. i u Dalmaciji. U Vojnoj krajini je 3. 2. 1860. godine proglašen novi *Opći zakon o šumama* kao i Naputak za uređenje uprave i gospodarenja šumama Krajine (Potočić, 1976.).

Sabor je na svojoj sjednici održanoj 2. 12. 1870. godine pod točkom 6. prihvatio prijedlog Vlade i Odbora za proračun „da se za pospješjenje šumarstva imenuje za svaku županiju po jedan nadšumar i da se u tu svrhu 9100 forinti doznači.“⁹

Naredbom br. 2144-295 Hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade od 4. 3. 1871. godine, predviđeno je da se uprava i gospodarenje općinskim šumama organizira preko 7 županijskih nadšumara te općinskih šumara i lugara, a osnivanjem Bjelovarske županije u lipnju iste godine s ukupno osam županijskih nadšumara (Potočić, 1976.).

Još od sredine 16. stoljeća pa do 1871. godine, dio Podravine i Prigorje te područje Prekodravlja nalazilo se pod upravom Vojne krajine, koja je osnovana i djelovala kao obrambeni sustav protiv prodora Osmanlija u ove krajeve. Vojna krajina i sve njene institucije ukinute su carskim manifestom 8. 6. 1871. godine. Samim time ukinuta je i *Virovska kumpanija*. Od 2. 8. 1871. godine Virje postaje središte kotarske oblasti Virovskog kotara, odnosno političke i civilne uprave (Matišin, 1991.).

Uspostava šumarske uprave na teritoriju zemlje po županijama i općinama tekla je relativno sporo radi nedostatka kadrova, ali i zbog nezadovoljstva postavljanjem nekih županijskih nadšumara koji nisu bili hrvatskog porijekla, nisu poznavali hrvatski jezik niti su bili dovoljno stručno osposobljeni (Ištvan, 2019.).

Dodatne teškoće stvarali su novi oblici vlasništva nad šumama, nastali pripajanjem Vojne krajine civilnom dijelu zemlje. Prema tadašnjem stanju, šume su se dijelile na državne šume, šume imovnih općina, šume zemljišnih zajednica, zajedničke šume, privatne šume i šume ostalih šumovlasnika poput gradova, sela, crkvi i drugih.

Nakon izlučivanja imovnih šuma iz državnog posjeda, državne šume su činili pretežito cjelovitiji kompleksi kvalitetnijih šumskih sastojina, ali iste financijske vrijednosti kao i šume imovnih općina. Državnim šumama na području Đurđevačke i Križevačke pukovnije u vrijeme Vojne krajine gospodario je Šumsko upravni ured u Bjelovaru. Nakon razgraničenja, 1. 7. 1885. godine ovaj ured zamjenjuje *Kraljevsko šumarsko ravnateljstvo u Zagrebu* (kasnije nosi naziv *Direkcija šuma*), a s istim datumom je osnovano 5 šumarija radi gospodarenja državnim šumama i to u Dragancu, Ivanovom Selu, Ivanjskoj, Pitomači i Sokolovcu (Drndelić, 1974.).

Već je gore navedeno, prije osnivanja ovih pet šumarija, državnim šumama su upravljali šumsko upravni uredi preko svojih šumarija. Danom predaje šuma i šumskih zemljišta u vlasništvo imovnih općina 1. 3. 1874. godine, započelo je djelovanje gospodarstvenih ureda i kotarskih šumarija kod ĐIO i djelovanje šumsko upravnog ureda državnih šuma, odnosno šumarija Pitomača i Sokolovac.¹⁰ Neposredno prije osnivanja Kraljevskog šumarskog ravnateljstva u Zagrebu i spomenutih 5 šumarija, u šumariji Grabrovnica (11.303,89 jutara šume) djeluju kotarski šumar Ivan Hell s 4 lugara, dok su u Sokolovcu (13.763,61 jutara šume) Gustav Hottovy i 7 lugara.¹¹ Njih dvojica će novom organizacijom nastaviti upravljati sa šumarijama Pitomača i Sokolovac na istoj površini i s istim brojem osoblja.¹² Međutim, Gustav Hottovy već 26. 10. iste godine umire u 53. godini života nakon duge i teške bolesti, a na njegovo mjesto dolazi Makso Brausil, rodom iz Jablanca.¹³

Imovnim općinama su diobom pripale šume koje su površinski gledano bile veće, kvalitetom lošije, ali po financijskom izračunu potpuno iste vrijednosti kao i državne šume.

Kod svake imovne općine osnovan je gospodarstveni ured za upravu i nadzor imovnih šuma, a podređen je upravljajućem odboru imovne općine. Gospodarstveni ured čini upravitelj (šumarnik ili nadšumar), jedan *protustovnik* (vodi knjigovodstvo i računovodstvo, a zamjenjuje i upravitelja u njegovoj odsutnosti), jedan ili više činovnika te jedan *poslužnik*.

¹⁰ Šumarski list XVI, 3/1892 (1. 3. 1892.), 104-123.

¹¹ Hrvatski šumarski koledar za 1885. godinu., 179.

¹² Hrvatski šumarski koledar za 1886. godinu., 179.

¹³ Šumarski list IX, 12/1885 (1. 12. 1885.), 508.; Šumarski list IX, 12/1930 (1. 12. 1930.), 517.

⁷ Šumarski list LXV, 8-9/1941 (8.-9. 1941.), 387-390.

⁸ Šumarski list LXV, 8-9/1941 (8.-9. 1941.), 387-390.

⁹ Narodne novine XXXVI, 276/1870 (3. 12. 1870.), 1.

Šumarsko nadzorno osoblje na nivou kotara čini kotarski šumar na svakih 10.000 do 30.000 rali šuma te jedan lugar na svakih 1.000 do 3.000 rali. Tek je s 1. 1. 1872. sistematizirano mjesto nadšumara u Bjelovarskoj županiji, a na mjesto nadšumara *Visoko kraljevsko ugarsko ministarstvo financijah* imenovalo je šumara Eduarda Wiethea¹⁴ s godišnjom plaćom od 1.800 forinti, godišnjim paušalom za putovanja od 500 forinti te stanom ili naknadom za stanovanje od 200 forinti.¹⁵ Na ovo radno mjesto trebao je biti postavljen Josip Ettinger, „kako se je čvrsto nadao“, ali se to nije dogodilo iako je kao nadšumar u Bjelovaru radio još od 1866. godine. Budući da nije postavljen za nadšumara Bjelovarske županije, Ettinger 1872. godine seli u Zagreb, gdje nastavlja svoje poznato djelovanje na području šumarske struke.¹⁶

Carskom naredbom od 8. 6. 1871. godine, ukida se Varaždinski generalat (Vojna krajina) i uvodi građanska uprava, odnosno osniva se *Belovarska* županija sa sjedištem u Bjelovaru. Bila je to osma i najmlađa županija koja je osnovana u Kraljevini Hrvatskoj. Novoosnovana Bjelovarska (Belovarska) županija podijeljena je na osam kotara, a kotari na općine koje predstavljaju bivše satnije. Tako su nastali: Bjelovarski kotar, Garešnički kotar, Kloštarivanički kotar, Sveitovanski kotar, Grubišnopoljski kotar te u Podravini: Peteranečki kotar (obuhvaća sokolovačku i peteranečku satniju sa sjedištem ureda i suda u Peterancu) dok novogradska i virovska satnija (općine Novigrad, Virje i Molve) pripadaju pod Virjanski (Virovski) kotar, čiji je politički ured u Virju, a kotarski sud u Novigradu te Đurđevački kotar s političkim uredom u Đurđevcu, kotarskim sudom u Pitomači čine đurđevačka i pitomačka satnija odnosno općine Đurđevac, Budrovac, Kalinovac, Ferdinandovac, Kloštar Podravski i Pitomača. Istovremeno, privremeni upravitelj Bjelovarske županije (9. 7. 1871.- 9. 3. 1872.) Ivan vitez Trnski (imenovan je privremenim upraviteljem županije 9. 7. 1871. godine, a svečanu prisegu položio je 26. 7. 1871. godine kod hrvatskog bana Kolomana pl. Bedekovića (Madjer, 1937.), preuzeo je zadaću pronalaska stanova za županijskog šumskog nadzornika i šestoricu kotarskih šumara (Slukan Altić, 2008.). Jedan od te šestorice kotarskih šumara bio je i šumar Virovskog kotara, odnosno šumarije Virje, tadašnji kraljevski šumar Karlo (Dragutin) Moravec porijeklom iz Češke.¹⁷ U Stališu duša župe Virje od 1868.

Slika 1. Zgrada Đurđevačke imovne općine u Bjelovaru snimljena 1974. godine. (IZVOR: STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE., 73.).

Figure 1. A picture of the building of the property district of Đurđevac in Bjelovar taken in 1974. (SOURCE: STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE., 73.).

godine, pod kućnim brojem 166 vodi se *Statio Praefecti Silvae* (kuća glavnog šumara, upravitelja šuma) u kojoj tada živi kraljevski šumar Karlo (Carolus) Moravec¹⁸ s obitelji (supruga Milka r. Relić, kći Maria te sinovi Karlo i Eduard).¹⁹

Trnski, kao privremeni upravitelj županije, porijeklom iz krajiške zadruge u Novigradu Podravskom, imao je težak zadatak da po kraljevskoj naredbi podijeli novoosnovanu županiju na 8 kotara. Svoj Novigrad je htio uzdignuti na viši nivo, ali pritom nije htio zakinuti niti Virje, tada najveće hrvatsko selo. Na kraju je ipak Virje postalo sjedište kotarske oblasti, odnosno političke uprave, dok je Novigrad postao sjedište kotarskog suda i poreznog ureda s nazivom „Virovski kotar“ (Madjer, 1937.).

ŠUME ĐURĐEVAČKE IMOVNE OPĆINE FORESTS OF THE PROPERTY DISTRICT OF ĐURĐEVAC

Od 1871. godine na snazi je i *Privremena naredba o upravi, gospodarenju i uživanju općinskih šuma u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji*, a već 15. 6. 1873. godine donijet je *Zakon o imovnim općinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini* u

¹⁴ Kraljevski šumarnik Eduard Wiethe, rođen je 1828. godine, a umro 23. 1. 1882. u 54. godini života. Bio je domaćin prvog izleta članova šumarskog društva u državne šume kod Lepavine 14. i 15. listopada 1876. godine zajedno s upraviteljem (vjerojatno tadašnje šumarije Virje), Karlom (Dragutinom) Moravcem: Šumarski list VI, 2/1882 (1. 2. 1882.), 113.; Šumarski list I, 3/1877 (1. 7. 1877.), 183-189.

¹⁵ Narod I, 40/1872 (19. 3. 1872.), 3.

¹⁶ Šumarski list XXXII, 3/1908 (1. 3. 1908.), 83-84.

¹⁷ *Status animarum* župe Virje (uvid: 28. 8. 2018.); <https://www.familysearch.org>.

¹⁸ Karlo Moravec je rođen 1829. godine u Podiebradu (Poděbrady) u Češkoj, završio je šumarstvo na Carskoj i kraljevskoj visokoj šumarskoj školi u Mariabrunnu kod Beča. Bio je članom Sveučilišne zaklade u koju 1872. uplaćuje 2 forinta. Umro je 21. 3. 1877. u dobi od 48 godina u Šemovcima, pokopan je 23. 3. na mjesnom groblju u Virju za službovanja župnika Martina Šantuša.: *Status animarum* župe Virje (uvid: 28. 8. 2018.); <https://www.familysearch.org>.

¹⁹ *Status animarum* župe Virje (uvid: 28. 8. 2018.); Narodne novine, Službeni list br. 97, 28. 4. 1873., 3.; Narodne novine, Službeni list br. 255, 7. 11. 1882., 4.; Šumarski list XXXI, 8/1907 (1. 8. 1907.), 326.; <https://www.familysearch.org>.

kojem se određuje osnivanje Gospodarskog ureda i šumarija s minimalnim brojem šumarskih stručnjaka. Spomenuti zakon je kao prvi zadatak Gospodarskog ureda odredio izradu plana gospodarenja pod nazivom *Opći nacrt šumske radnje* na osnovi kojega se svake godine mora izraditi *Nacrt o sječbi drva i o težanju*. Diobnom odlukom od 1. 3. 1874. godine, ĐIO su dodijeljene šume i šumsko zemljište, koje je u bivšoj Vojnoj krajini bilo vlasništvo vojnog krajiškog erara, površine 44.445 ha s ukupnom drvnom zalihom od 4.642.410 m³, odnosno 105 m³/ha, a sastojale su se od 232. manje šumske površine. Od ukupne površine obraslo je 39.562 ha, čistine čine 2.011 ha, neplodno je 729 ha, a *grunтовно reklamiranih* (sporni i manji privatni posjedi) površina provedenih na ĐIO bilo je 1.879 ha te 264 ha neprovedenih (Lacković, 1974.). U Šumarskom listu broj 9/1885., 2/1892. i 3/1892. nalazi se podatak da je diobom površina šuma 77.295 rali (44.480 ha) s drvnom zalihom od 6.240.000 m³ (140 m³/ha) i ukupnom vrijednosti 9.878.575 forinti.²⁰ U bivšoj Đurđevačkoj pukovnici, prije spomenute diobe bilo je 111.217 jutara i 1.383 čhv šume ukupne vrijednosti 19.757.150,97 forinti. Od te ukupne površine državi je pripalo 33.922 jutra i 691 čhv, a imovnoj općini 77.295 jutara i 692 čhv šuma. Iako je državi pripala manja površina šuma, financijski su bile podjednake s iznosom od 9.878.575,48 forinti. Ovom diobom đurđevačka imovna općina je dobila svega 0.8 jutara šuma po stanovniku s vrijednošću od 128 forinti po jutru, dok je prije diobe prosjek bio 1,3 jutra po stanovniku i vrijednosti 177 forinta po jutru šume. S druge strane, vrijednost državnih šuma iznosila je 291 forint po jutru (Nanicini, 1898.).

Danom predaje šuma i šumskih zemljišta (1. 3. 1874.) u vlasništvo imovnih općina, započelo je djelovanje gospodarstvenih odbora i gospodarstvenih ureda, odnosno kotarskih šumarija.²¹ S obzirom da su Bjelovarski i Virovski kotar u novonastaloj *Belovarskoj županiji* bili najveći, logično je bilo i osnivanje prvih kotarskih šumarija upravo u tim mjestima. Kasnije će se šumarija Virje preseliti u Novigrad Podravski pa će s vremenom promijeniti i ime u šumarija Novigrad. Najprije su dakle, osnovane dvije šumarije i to šumarija Bjelovar s 24 lugarije i šumarija Virje s 27 lugarija (Prka, 2008.).

Ove dvije šumarije su gospodarile šumama ĐIO sve do 1885. godine kada se spominje šumarija Rača čiji je upravitelj te godine Aleksander Köröskényi. Godine 1887. osnovana je šumarija Đurđevac, a upravitelj je Martin Starčević (šumarija Đurđevac se spominje još u prosincu 1885. godine u jednom oglasu za prodaju stabala objavljenom u Narodnim novinama 29. 12. 1885. godine). Šumarija Sokolo-

Slika 2. Đurđevačka i Križevačka imovna općina sa sjedištima kotarskih šumarija i granicama nadležnosti (IZVOR: BARANAC: Šumsko gospodarstvo imovnih općina. Beograd, 1933.).

Figure 2. Property districts of Đurđevac and Križevci with county forestry office headquarters and limits of jurisdiction (SOURCE: BARANAC: Šumsko gospodarstvo imovnih općina. Beograd, 1933.).

vac osnovana je 1889. (upravitelj Đuro Ciganović), a naredne 1890. šumarija Koprivnica umjesto one u Sokolovcu. Upravitelj novoosnovane šumarije u Koprivnici ostao je upravitelj iz Sokolovca, Đuro Ciganović. Šumarija Gola osnovana je 1893. godine, a upravitelj joj je bio Leo Kadeřavek. Godine

1894. osnovane su šumarije Pitomača sa 7 lugarija kojom je upravljao Ivan Hell i šumarija Grubišno Polje s 9 lugarija kojom je upravljao Slavoljub Šimunović.²²

Da bi se ispravili zakonski propusti iz 1873. godine, donijet je 11. 7. 1881. godine novi zakon s tri naputka, A, B i C.²³

Uređivanjem šumskog posjeda i novim otkupima šuma i šumskih zemljišta, površina Đurđevačke imovne općine povećala se, pa 1930. godine iznosi 45.675,21 ha, od čega je obraslo 40.989,30 ha, pod čistinama je 2.444,10 ha, neplodno je 1.421,26 ha, a pod reklamacijama je 820,55 ha (Baranac, 1933.).

ĐIO 1899. godine kupuje *Đurđevačke pijeske* s vinogradom ukupne površine 453 ha i predaje na gospodarenje šumariji Đurđevac. Godine 1926. kupuje *Orsagovicu* površine 336 ha, a 1928. godine *Mikulin jarak* površine 198 ha, kod Ludbrega te obje površine predaje na gospodarenje šumariji Koprivnica. ĐIO je 1929. godine kupila posjed Špišić-

²⁰ <http://sumlist.sumari.hr/188509.pdf>, 398. (31. 7. 2018.); <http://sumlist.sumari.hr/189203.pdf>, 108. (4. 8. 2018.).

²¹ Šumarski list XVI, 3/1892 (1. 3. 1892.), 104-123.

²² *Hrvatski šumarski koledari za godine od 1883. do 1896.*

²³ Više o naputcima vidi u: Šumarski list VI, 1/1882 (1. 1. 1882.), 12-24.

Bukovicu veličine 1.795,74 ha i drvnom masom od 82.213 m³ od firme *Drach* iz Zagreba za 10.200.000 dinara te je novo kupljeni posjed pripojen šumskoj upravi broj VII u Pitomači. Kako bi se namirila kupnja spomenutog posjeda, u tu su svrhu u Podravini prodavane nesuvisle površine šumskih zemljišta, koja su duže vremena bila davana u zakup. Ukupno je prodano 794 ha takvih površina u predjelu Crnac, Drvosjeci, Limbuš i Repaš.

Šumski predjel *Orsagovicu* u općini Ludbreg, površine 336 ha s drvnom masom od 53.721 m³, kupila je 1926. godine. U istoj općini kupila je 1928. i šumski predjel *Mikulin jarak* površine 198 ha i drvnom masom od 34.791 m³ od Ladislava kneza Batthyany-Stratmana iz Kormenda u Ugarskoj te je oba predjela predala na upravljanje šumariji broj I u Koprivnici. Ovim otkupima ĐIO je povećala ukupnu površinu šuma i šumskih zemljišta za 1.230 ha pa ona 1930. godine iznosi 45.675 ha (Lacković, 1974.).

Šumska uprava (šumarija Novigrad) gospodarila je šumama na obroncima Bilogore u 8 srezova (označeni brojevima od 13 do 20) i nizinske šume uz Dravu, srezove 21 i 22. Srezu 13 pripadale su šume oko mjesta Gornji Mosti (527,30 jutara), srezu 14 Srednji Mosti (388,30 jutara), 15 Donji Mosti (1.016,57 jutara), 16 Javorovac (1.066,73 jutara), 17 Donje Zdjelice (686 jutara), 18 Srdinac (1.033,66 jutara), 19 Borovljani (816,81 jutara), 20 Bakovčice (1.211,89 jutara), 21 Jeduševac (638,85 jutara), a srez 22 su činile šume uz Gabajevu Gredu i Molve (Sušinski berek) s površinom od 1.133,35 jutara. Ukupna površina Šumske uprave Novigrad iznosila je 8.519,71 jutro (Madjer, 1937.).

Iz gornjih navoda je vidljivo da šume Prekodravlja nisu pripadale šumariji Novigrad, već kako je to vidljivo i na karti ĐIO sa sjedištima kotarskih šumarija i granicama nadležnosti, šumariji Koprivnica (Baranac, 1933.). Međutim, od osnivanja šumarije Virje (kasnije Novigrad Podravski) 1874. godine pa sve do 1893. kad je osnovana šumarija Gola, o šumama u Prekodravlju su brinuli lugari virovske/novigradske šumarije.

Uzmemo li u obzir sve navedene okolnosti iz tog vremena, za pretpostaviti je da je tadašnju upravu državnih šumarija Sokolovac i Pitomača te imovne kotarske šumarije Virje istovremeno, preuzeo kraljevski šumar Karlo Moravec, koji je još 1868. godine u stališu duša mjesta Virje popisao na kućnom broju 166 (*Statio Praefecti Silvae*-kuća glavnog šumara, upravitelja šuma), što dokazuje postojanje šumske uprave u Virju i prije osnivanja ĐIO.²⁴

²⁴ Prethodno je u poglavlju *Propisi vezani za šumarstvo* navedeno da je 1822. godine osnovana Varaždinska direkcija šuma sa sjedištem u Bjelovaru, po čemu možemo zaključiti da šumarstvo Podravine i Prigorja ima puno dulju tradiciju i organizirano gospodarenje šumama od 145 godina, koje se kao službeno obilježava ove godine.

Imovna općina 1880. godine kupuje zgradu u Novigradu na kućnom broju 207 za ured šumarije Novigrad i stan upravitelja pa iz tog možemo pretpostaviti da od te godine šumarija Virje djeluje u Novigradu Podravskom, jer šumarija Novigrad s vremenom dobiva nastavak u *Virju* pa u službenim šumarskim tiskovinama toga vremena nalazimo nazive: šumarija Novigrad/ska broj 1 u Virju. Međutim, u oglasu za prodaju stabala u šumama đurđevačke imovne općine u Narodnim novinama iz 1883. godine, spominje se kotarska šumarija Virovska br. 1, a također u tiskovinama toga vremena nalazimo nazive šumarije Virje sve do 1887., ali isto tako nalazimo i naziv: šumarija Novigrad, Novigradska u Virju i Novigrad broj 1 od 1885. godine pa na dalje u Narodnim novinama.

Prvi šumar za kojeg pouzdano znamo da je bio upravitelj šumarije Virje bio je Martin Starčević još 1880. godine, kojeg je na tome mjestu naslijedio njegov školski kolega Aleksander (Šandor) pl. Köröskényi²⁵ sredinom 1883. godine došavši iz Ludbrega, gdje je bio kotarski šumar.

Đurđevačka imovna općina je diobom dobila 77.295 rali šuma kojima 1885. godine upravljaju kotarski šumari: Martin Starčević u Virju s površinom od 41.311,51 jutara šume, šumarski pristav Gjoko Ciganović, 2 nadlugara, 25 *srezkih* lugara i 1 stražar te Škender pl. Köröskényi, kao privremeni upravitelj gospodarstvenog ureda u *Belovaru* s površinom od 35.984,19 jutara šume, 2 nadlugara, 26 *srezkih* lugara i 2 stražara.²⁶

Privremeni upravitelj Gospodarstvenog ureda ĐIO 1886. godine više nije Köröskényi, već nadšumar Bogoslav Hajek, a kotarski šumari su: Martin Starčević u Rači, Škender pl. Köröskényi u Novigradu te Gjoko Ciganović, kao šumarski pristav u Bjelovaru.²⁷ Upravitelj Gospodarstvenog ureda 1888. godine je Vilim Dojković, dok su kotarski šumari:

²⁵ Aleksander pl. Köröskényi se u tiskovinama s kraja 19. i početka 20. stoljeća navodi još i kao: Šandor pl. Köröskényi, Köröskényi de Prona Aleksander, Šandor Kereškenji i možda još koja inačica imena odnosno prezimena. Rodom je iz Vinice kod Varaždina, a apsolvirao je na Kraljevskom gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima 1879. godine, gdje je počeo školovanje 1875. godine. Članom šumarskog društva postao je 1882. godine. Na mjesto kotarskog šumara imovne općine đurđevačke (šumarija Novigrad) došao je sredinom 1883. godine (vijest o imenovanju objavljena je u Šumarskom listu 4/1883. od 1. 7. 1883. godine na stranici 198.) s mjesta kotarskog šumara u Ludbregu. Godine 1884. i 1885. privremeno upravlja i gospodarstvenim uredom đurđevačke imovne općine u Bjelovaru s površinom od 35.984,19 jutara šume, 2 nadlugara, 26 *sreskih* lugara i 2 stražara. Članom Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva postao je 1881. godine, a od 1882. je član I. razreda istog društva. Od 1889. do 1896. godine šumar (voditelj) je urbarskog posjeda Čabar sa 6 lugara u Modruško-riječkoj županiji, a od 1897. do 1902. je kraljevski kotarski šumar u Našicama.

²⁶ *Hrvatski šumarski koledar* za 1885. godinu., 180-181.

²⁷ *Hrvatski šumarski koledar* za 1886. godinu., 182.

Aleksander pl. Köröskényi u Novigradu, Martin Starčević u Đurđevcu i Virgil Mallin u Bjelovaru. Köröskényi u Novigradu upravlja s 24.458,98 jutara šuma i ima 18 lugara i lugarskih pomoćnika. Starčević u Đurđevcu ima površinu od 23.288,01 jutara šuma te 12 lugara i lugarskih pomoćnika, dok Mallin u Bjelovaru s 15 i šumarski pristav Mato Kolibaš sa 7 lugara pokrivaju površinu od 7.042,67 jutara šuma.²⁸

Tijekom 1889. godine reorganizirana je ĐIO te su uz postojeće šumarije u Novigradu, Đurđevcu i Bjelovaru osnovane šumarije u Rači, upravitelj je Virgil Mallin sa 16 lugara i Sokolovcu (upravitelj je Gjoko Ciganović s 8 lugara i 2 stražara). U Novigradu je tada upravitelj Julio Vraničar, u Đurđevcu Martin Starčević, a u Bjelovaru Fran Fusić.²⁹

Godine 1893. dolazi do ponovne reorganizacije u ĐIO pa brojem 1 postaje šumarija Koprivnica, brojem 2 šumarija Novigrad, brojem 3 šumarija Đurđevac, brojem 4 šumarija Bjelovar, brojem 5 označena je šumarija Rača i brojem 6 novoosnovana šumarija Gola. Ovom reorganizacijom šumarija Novigrad više ne gospodari šumama Prekodravlja, a također ostaje i bez lugarskog osoblja koje prelazi pod upravu šumarije u Goli (Ištvan, 2018.).

Stanje šuma u Đurđevačkoj imovnoj općini – *Condition of Forests in the Property District of Đurđevac*

O stanju šumarstva u Kotaru Virje 1883. godine u Šumarskom listu piše kotarski šumar u Virju, Martin Starčević.³⁰ Tadašnji Kotar Virje obuhvaćao je područje od Apatovca kod Križevaca do Turnašice kod Virovitice s 47.000 rali šuma, 65 sela i 8.650 selišta. U sastavu kotara su bile političke općine Pitomača, Đurđevac, Virje, Novigrad, Petera-

²⁸ Hrvatski šumarski koledar za 1888. godinu., 227.

²⁹ Hrvatski šumarski koledar za 1890. godinu., 225-226.

³⁰ Kotarski šumar u Virju, Martin Starčević postao je *pravim* članom Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva 1. 1. 1881. godine. Starčević je rođen 1854. godine u Ličkom mjestu Žitnik, na Gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima počeo je školovanje 1876., a apsolvirao je 1879. godine zajedno s Aleksanderom (Šandorom) pl. Köröskényiem. Iste godine je imenovan šumarom kod Otočke imovne općine. Članom šumarskog društva postaje s 1. 1. 1881. godine kada je već kotarski šumar u Virju. Na mjestu kotarskog šumara u Virju ostaje sve do sredine 1883. godine kada ga zamjenjuje Köröskényi. Kotarski je šumar u Virju i 1885., jer Köröskényi tada privremeno upravlja gospodarstvenim uredom u Bjelovaru, a već 1886. je kotarski šumar u Rači. Potom je upravitelj šumarije Đurđevac 1887., 1888., 1889. i 1890. godine, kada ga početkom 1891. godine nasljeđuje Rudolf pl. Rukavina Liebstadtski. Jedno vrijeme bio je i ravnatelj „Banke za Podravinu“. Suradivao je u časopisu Šumarski list pišući o problematici imovnih općina i komentirajući tadašnji zakon o šumama. Umro je u 54. godini života, 21. 9. 1908. godine u Đurđevcu.: <http://sumlist.sumari.hr/188102.pdf> (26. 2. 2015.); www.sumari.hr; Hrvatski šumarski koledari za godine 1885.-1891.

nec i Sokolovac. Kotarske šume lugar je morao obići barem 4 puta godišnje te o stanju šuma načiniti izvješće.

Starčević je tijekom 168 dana 1882. godine obišao cijeli virovski kotar i snimio situaciju na terenu te između ostalog o stanju u šumarstvu piše: „Prije spomenuh da ovaj kotar broji 7988 prijavljenih šumskih prekršajah, a gdje su neprijavljeni! U drugih predielih, gdje je mara, ljubavi i volje za šumarstvo, bi se vodile stroge iztrage i potraživala sredstva, kako da se na put stane tomu haranju – kod nas pako bude istom nakon jedne ili dvie godine pozvat na likvidaciju – ako dodje dobro – ako ne, još bolje – prestupnik bude odsuđen iz ogluhe – a tada u mjesto da se dosudjena odšteta utjera – spravi se prešlušni kazneni registar u trajno stanje mira. Imade seljakah, koji su cieli svoj posjed prepisali na ženu, dugujući imovnoj općini po 200 do 400 for. radi samih šumskih štetah, da im nebi tobože poslie bio prodan. Branjevine većinom su uništene, grabe zarušene, plot raztrgan – narod znajući da će istom nakon godine ili dvie biti pozvat na račun, a na platež odštete nikada pritjeran, nastoji sve svoje potreboće kao: sol, obuću, porez, svjetlo itd. iz šume namiriti, pa nebude li naskoro otomu lieka, bojat se je, da će nas morat poput Mlietčanah proklinjati, i suznima očima sjećati se današnje uprave. U Virju, 2. srpnja 1883.“³¹

Godine 1891. kotarski šumar Julio Vraničar (upravitelj šumarije Novigrad od 1889. do 1894. godine), u jednom od Šumarskih listova piše o stanju šuma kojima gospodari Šumarija Novigradska u Virju i načinu gospodarenja. On navodi da se „Skoro kod svih imovnih općina tuže pravoužitnici, da dobivaju premalo drva za ogriev, pa dočim možemo posve zadovoljni biti još sa sadanjom obskrbbom s drvi, jer ovom nedostatku leži krivnja u razišipnosti s drvi samih pravoužitnika u njihovu kućanstvu, to je izgled i budućnost svakako ozbiljan, čim populacija veća bude“. Nadalje piše: „Gojitba šuma (misli na uzgajanje postojećih te obnovu i podizanje novih šuma) imovnih općina sastoji se jedino u „nekakvoj“ sjetvi i sadnji, te u gajenju i proredjivanju šume. Potonje preduzima se u novije vrijeme ponajviše samo u tu svrhu, da se namire ogrievom oni pravoužitnici, koji se nisu mogli u sječinah dospjele šume s drvi namiriti. Za sjetvu i sadnju rekoh, da je nekakva, jer se malo obaziremo na sličnu takvu radnju u drugih zemaljah, a nemarimo ni za pisane ciele knjige o izboru vrsti drveta, uzgoja, o razlikovanju tla itd. Glede izbora vrsti drveta naročito spominjem, da je ovdje a valjda i po drugih imovnih općina Podravine i Posavine nastala, reć bi, prava manija za crnogoricom. Smreka, jela, da i ariš su danas na dnevnom redu.“ U daljnjem tekstu komentira da je do pomame za crnogoricom došlo iz razloga jer je proizvodnja tih vrsta dosta jeftina i kako je nakon čistih sječa puno lakše podići novu mladu

³¹ <http://sumlist.sumari.hr/188305.pdf>, 251.-252. (31. 7. 2018.); Šumarski list XXXII, 10/1908 (1. 10. 1908.), 400.

šumu nego li to raditi s autohtonim vrstama kroz oplodne sječe, što je puno teže i zahtjevnije. Također navodi da u novigradskoj šumariji nema puno crnogorice osim nekoliko *borika* s običnim borom, koji su još za vrijeme Vojne krajine podignuti vjerojatno „na takovih plešina, na kojih se prirodnim načinom gajenja još od prije postojeća listaća nije mogla podignuti. Dotična mjesta bijahu po svoj prilici plandišta za marvu kroz dugo vrieme, te ih moradoše umjetno pošumiti.“ O crnogorici u Podravini nadalje zaključuje da su postojeći borici prekrasni i kako šumar u njihovom razvoju ne treba puno sudjelovati sve do kraja ophodnje, ali Vraničar već tada daje odličan savjet šumarima: „Ova vrst crnogorice može se dakle za nuždu, ali samo prelazno još dalje uzgajati; nu nipošto ne valja, da se trajno i na velikih površina goji.“ Na žalost i sramotu velikog broja šumara, ovaj savjet nije dobro došao do onih koji su 60-ih godina prošloga stoljeća odlučivali i propisivali unos crnogorice u ove naše krajeve (poglavito uz rijeku Dravu i na području Prekodravlja kojim gospodari šumarija Repaš) tako da se neke šumarije još i danas *bore* s obnovom tih površina zbog štetnika koji su crnogorične sastojine doslovno poharali.

Vraničar nastavno u svom tekstu zaključuje da je pitomi kesten skoro potpuno nestao iz šuma jer su stari kestenici posječeni, a novi se ne sade „jer je sjeme tobože skupo i jer bi se zasadjeno sjeme opet pokralo.“ Za područje uz Dravu piše kako: „krasno bi uspjevala srednja šuma, u kojoj bi glavna tvarina nadstojnog drvlja bila hrast, briest i jasen.“ No, ovakav tip šume bi bio nepovoljan za ovaj kraj, jer je uzgoj teži, a izostala bi i paša u njima, zaključuje Vraničar. „Trenutno u nas imademo mladih čistih hrastika, koji će dozrijeti tek za kojih 60 do 100 godina, pak su se već liepo pročistili i dalje se čiste, te bi bilo u horu, da ih sada zaštitnim drvljem podsadimo, a poslije možemo lako tu vrst pridržati i pravilnu srednju šumu stvoriti. Zemljište oko Drave prodaje se jutro po 200 i 300 for., a šumišta, koja su jur rabljena za oranje i sijanje, iznajmljuju se i nakon pet do osam godina još uvijek za godišnjih 15 do 20 for. po jutru, iz česa je vidjeti, da je tlo izvrstne plodnosti i da neima nikakove koristi od nekih ovdašnjih šuma, u kojih ima jedva 5 do 15 prestarih hrastova po jutru. Prema tomu trebalo bi, da odсад intenzivnije šumarimo i da se latimo od agrikulturnog gospodarstva slobodnijeg šumarskog poslovanja.“³²

O velikim problemima oko manjka drva i samim time opskrbe pravoužitnika drvom piše i Nanicini 1898. godine u svojoj knjizi o krajiškim općinama. U jednom dijelu on navodi: „Pomanjkanje drva baca siromašni narod u drugu nevolju, jer si potrebu na drvima namiruje pravljenjem šumske štete. Ovo je posve naravski, jer kada se odmjeruje, da zadruga mora izići sa 2-3 fati drva na godinu, a ona treba

dva i tri puta toliko, nije čudo, da si manjak prisvoji iz šume na svoju ruku bez dozvole. Ovo je žalostan ali istinit pojav, a čudnovat s toga, što naš narod pravljenje šumske štete nesmatra za kakav prekršaj, a najmanje za kradju. Pravljenje šumski šteta ima zli posliedica i po šumsko gospodarstvo, jer se ovo nemože u takvim prilikam učvrstiti, odnosno sastavljene i odobrene gospodarstvene osnove nemaju svrhu, te će se jednog liepog dana dogoditi, da će imovne općine imati osnove, ali ne šume.“ Uz to navodi i podatke o količini učinjenih šteta (koje se rade u državnim jednako kao i u šumama imovne općine) za đurđevačku imovnu općinu do 1882. godine, koje broje 7.600 prijava i s financijskim iznosom od 14.000 forinti, a do 1897. godine čak 18.000 prijava i 55.000 forinti (Nanicini, 1898.).

Tablica 1. Upravitelji gospodarstvenog ureda Đurđevačke imovne općine od 1874. do 1941.

Table 1. Managers of the property district of Đurđevac economic office from 1874 to 1941

Ime i prezime Name/Surname	Razdoblje upravljanja Management period
Virgil Mallin	1. IX. 1874. – 1885.
Aleksander Köröskényi-privremeno	1884. – 1885.
Vilim Dojković	1886. – I. 1888.
Dragutin Laksar	III. 1888. – 25. XII. 1900.
Eduard Slapničar	26. XII. 1900. – 30. III. 1922.
Gustav Lach	1. IV. 1922. – 1923.
Vaclav Fuksa	1924. – 10. VII. 1925.
Petar Vlatković	6. IX. 1925. – 1926.
Vladimir Odžić	1926. – 22. I. 1930.
Ivan Balić	23. I. 1930. – 1933.
Ivan Rotter	1933. – 1935.
Dušan Jasić	1935. – 1939.
Josip Jozić	1939. – 1941.

IZVOR/SOURCE: *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE.* Bjelovar, 70.; Baranac, 1933.; www.sumari.hr.)

ZAKLJUČAK CONCLUSION

Imovne općine u Vojnoj krajini male su osnovnu zadaću podmirivanja potreba svojih članova (pravoužitnika) šumskim proizvodima, ponajprije drvom za ogrjev i građu. Osim krajiških obitelji, pravoužitnici su bili također i crkvene općine, upravne općine, školske općine te krajiške zadruge. Kako je vrijeme prolazilo, a broj stanovništva se povećavao, potrebe za namirenjem pravoužitnika bile su sve veće i nedostatne. Kao posljedica toga jedan dio zrelih sastojina je prodavan na dražbama, došlo je do smanjenja ophodnje sa 100 na 80 i 60 godina, a šumske štete se nisu smanjivale. Dugogodišnji proces likvidacije imovnih općina akumulirao je troškove poreza, prireza i ostalih općinskih nameta, a broj radno sposobnih službenika pretvorio se u povećanje umirovljenika. Uz ovakvu neodrživu situaciju

³² <http://sumlist.sumari.hr/189108.pdf>, 373-377. (2. 3. 2015.).

izostale su financijske potpore lokalnoj zajednici i društvima.

No, osim ovih negativnih posljedica djelovanja imovnih općina, puno značajnije su one pozitivne strane koju su ostvarile, a to je u slučaju Đurđevačke imovne općine da je šumama i šumskim zemljištima oraganizirano i na temelju zakonskih propisa gospodarila te da je redovito opskrbljivala pravoužitnike šumskim proizvodima. U nedostatku ogrijevnog drveta dodjeljivala je lignit iz Bilogorskih rudnika te tako razvijala i taj vid gospodarstva. Podignut je standard i ekonomska moć stanovništva, a sufinancirala je izgradnju cesta, željezničkih pruga, mostova, škola, vatrogasnih domova, bolnica, crkava te drugih objekata. Financirala je izgradnju lugarnica, zgrada šumarija i stambenih zgrada. Pomagala je rad pojedinaca, pojedinih društava i dobrotvornih ustanova. Povećala je površinu šuma odnosno svog posjeda te unaprijedila lovno gospodarstvo, a u nasljeđe nam je ostavila rasadnike i kvalitetne šumske sastojine, koje još i danas postoje. I u konačnici, osim u šumarstvu dala je veliki doprinos unapređenju voćarstva, vinogradarstva, stočarstva i sveukupnog gospodarstva u Podravini.

LITERATURA REFERENCES

- Baranac, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.
- Biškup, Josip: *Hrvatski šumarski životopisni leksikon*, knjiga 2 (G-K). Zagreb: Tutiz Leksika 1987.
- Borošić, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 1934. i 1935.
- Borošić, Josip; Sarnavka, Roman: *Zbornik šumarskih zakona i propisa*. Zagreb: Ministarstvo šumarstva i rudnika, 1932.
- Cik, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016.
- Feletar, Dragutin; Feletar, Petar: *Prirodna osnova kao čimbenik naseljenosti gornje hrvatske Podravine*. // Podravina 13/2008., Koprivnica: Meridijani, 2008.
- Golec, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matica hrvatska u Petrinji i Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“-Zmajski stol u Sisku, 2014.
- Ištvan, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I)*. // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008.
- Ištvan, Zvonimir: *145 godina organiziranog šumarstva na području Općine Virje*. // Virje na razmeđu stoljeća-Zbornik 8/2018., Virje: Općina Virje, 2018.
- Ištvan, Zvonimir: *145 godina organiziranog šumarstva Podravine i Prigorja*. // Podravina 35/2019., Koprivnica: Meridijani, 2019.

- Kesterčanek, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882.
- Kolar Dimitrijević, Mira: *Kratka osvrt na povijest šuma Hrvatske i Slavonije*. // Ekonomska i ekohistorija 4/2008., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2008.
- Kolar, Mira: *Granica na Dravi od 1848. do 1919. godine*. // Ekonomska i ekohistorija 7/2011, Koprivnica: Meridijani, 2011.
- Madjer, Blaž: *Časti i dobru zavičaja*. Zagreb: 1937.
- Matišin, Martin: *Civilna uprava od 1871. do 1945.* // Virje na razmeđu stoljeća IV, Virje: Zavičajni muzej Virje, 1991.
- Nanicini, Dragutin: *Imovne obćine u bivšoj vojnoj krajini*. Zagreb: Knjigotiskara Mirko Supek, 1898.
- Petrić, Hrvoje: *Pogranična društva i okoliš-Varaždinski generalat i Križevačka županija u 17. stoljeću*. Zagreb: Meridijani i Društvo za Hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2012.
- Petrić, Hrvoje; Holjevac, Željko; Karaula, Željko: *Povijest Bjelovara*. Bjelovar: HAZU, 2013.
- POVIJEST ŠUMARSTVA HRVATSKE 1846. – 1976. kroz stranice Šumarskog lista. Zagreb: Savez inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Hrvatske, 1976.
- Prka, Marinko: Šumarstvo na području Bjelovarsko-bilogorske županije od njezina osnutka do danas. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički radu u Bjelovaru, 2/2008., Bjelovar: 2008.
- STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974.
- Slukan Altić, Mirela: *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad 2/2008., Bjelovar: 2008.

IZVORI SOURCES

- *HRVATSKI ŠUMARSKI KOLEDARI* za godine 1885. do 1913.
- Narod I, 40/1872 (19. 3. 1872.).
- Obzor I, 21/1871 (25.8.1871.).
- Spomenica DVD-a Gola. Spomenica se čuva u DVD-u Gola.
- Spomenica DVD-a Ždala. Spomenica se čuva u DVD-u Ždala.
- Spomenica obće pučke škole u Novigradu (Podravskom). Spomenica se čuva u Muzeju grada Koprivnice.
- Spomenica župe Gola. Spomenica se čuva u župnom uredu Gola.
- Spomenica župe Novigrad Podravski. Spomenica se čuva u župnom uredu Novigrad Podravski.
- Spomenica župe Ždala. Spomenica se čuva u župnom uredu Ždala.
- *Status animarum* župe Novigrad Podravski. *Status animarum* se čuva u župnom uredu Novigrad Podravski.
- *Status animarum* župe Virje. *Status animarum* se čuva u župnom uredu Virje.
- Šumarski list (1877.- 1945.).
- www.sumari.hr

SUMMARY

Since 1874, when the property districts of Đurđevac and Križevci were established, the areas of Podravina and Prigorje were marked by organized forestry and management of the most valuable national asset. It can be stated that the forests of this area have been systematically taken care of for 145 years. The paper presents a historical outline of law regulations related to forestry of the researched area, along with foundation and activity of the property district of Đurđevac as well as forestry districts or regional forestry offices.

KEY WORDS: law regulations, property district of Đurđevac, forestry administration, forestry